

VANTAA

WAMPO - TILAA KAIKILLE

Vantaan Vammaispoliittinen ohjelma ja
toimenpidesuunnitelma vuosille 2012-
2016

Vantaan vanhus- ja vammaispalvelut

SISÄLLYS

1. JOHDANTO-----	2
2. VANTAAN VAMMAISPOLIITTISEN OHJELMAN TAUSTA -----	3
2.1. Ohjelman tavoitteet ja toteutus-----	4
2.2. Vammaispalveluiden strategiset lähtökohdat-----	4
3. VAMMAISPOLITIIKKA OHJAAVAT LINJAUKSET -----	5
3.1. Lainsäädännön muutokset-----	5
3.1.1 Vammaispalvelulain uudistus-----	6
3.2. Verkostotyö osana Wampoa-----	7
3.3. Wampon prosessikuvaus-----	9
4. KEIHÄÄNKÄRJET -----	10
4.1. Fyysinen esteettömyys -----	10
4.1.1. Nykytilanteen kuvaus -----	11
4.1.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)-----	11
4.2. Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys -----	13
4.2.1. Nykytilanteen kuvaus -----	13
4.2.2. Tavoite ja kehittämissuunnat-----	14
4.2.3. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)-----	15
4.3. Asuminen-----	16
4.3.1. Nykytilanteen kuvaus -----	16
Tavoite ja kehittämissuunnat -----	19
4.3.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)-----	20
4.4. Oikeus koulutukseen, työhön ja mielekkääseen arkeen -----	22
4.4.1 Nykytilanteen kuvaus -----	22
4.4.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)-----	24
4.5. Esteetön ajattelu ja elämänlaatu -----	25
4.5.1. Nykytilanteen kuvaus -----	26
4.5.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)-----	26
5. VAMMAISPOLIITTISEN OHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA-----	28
LIITE 1: VAMMAISUUS-----	29
LIITE 2: VANTAAN VAMMAISNEUVOSTO -----	29
LIITE 3: VERKOSTON NIMEÄMINEN-----	31
LIITE 4: VERKOSTON JÄSENET-----	33
LIITE 5: OPINTOMATKA TUKHOLMAAN-----	34
LÄHTEET-----	36

1. JOHDANTO

Tämä ohjelma on suunnattu kaikille vantaalaisille. Ohjelman tavoitteena on turvata jokaisen vantaalaisen oikeudenmukainen asema. Perusoikeuksien ja -vapauksien tulee koskea kaikkia asukkaita, samoin kaikilla vantaalaisilla tulee olla mahdollisuus täyttää kuntalaisena velvollisuutensa.

Järjestyksessään kolmas Vantaan Vammaispoliittinen ohjelma ja sen toimeenpanosuunnitelma **WAMPO 2012–2016 - tilaa kaikille** - käynnistyi Vantaan Vammaisneuvoston aloitteesta vuonna 2008.

Tällä ohjelmalla vahvistetaan vammaispolitiikan toteuttamista Vantaan kaupungin kaikilla sektoreilla. Tavoitteena on myös vammaispolitiikan näkyvyyden lisääminen eri hallinnonaloilla. Ohjelmassa tuodaan esiin vammaisten vantaalaisten osallisuuden tiellä olevat nykyiset esteet. Tavoitteena tällä ohjelmalla on tuoda esiin ne toimenpiteet, joilla nämä esteet on mahdollista poistaa. Ohjelmassa linjataan Vantaan kaupungin vammaispolitiikan tavoitteet vuosille 2012–2016.

Tavoitteena on ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittaminen. Ohjelman merkittävänä kulmakivenä on lisätä myönteisiä käsityksiä vammaisten henkilöiden panoksesta Vantaan kaupungin kehittämisessä. Näin on mahdollista torjua vammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja ja tietämättömyyttä kaikilla elämänalueilla.

2. VANTAAN VAMMAISPOLIITTISEN OHJELMAN TAUSTA

Ohjelmatyön laatiminen aloitettiin vuoden 2011 alussa, kun Vantaan kaupunginjohtaja nimesi (12.5.2011) ohjelmaa valmistelemaan toimialojen edustajat.

Työryhmä kutsui asiantuntijoita verkostoon, joka koostui seuraavista tahoista;

- asiantuntijajäsenenä vammaisia vantaalaisia sekä heidän omaisiaan
- Vammaisneuvoston edustajat
- VAV Vantaan Asunnot Oy
- Vantaan TE-toimisto
- HSL
- Näkövammaisten Keskusliitto/Sokeva-Käsityö
- Vantaan seurakunnat
- verkostoasiantuntija Timo Järvensivu
- koordinaatioryhmä (Vanhus- ja vammaispalveluiden edustajat ja verkostotyön asiantuntija)

Ohjausryhmänä toimi Vantaan kaupungin hyvinvointiryhmä HYRY. Ohjelmaa valmisteltiin laajana verkostotyönä, vanhus- ja vammaispalveluiden kantaessa ohjelman koordinoitavastuun.

Keskeistä Vantaan ohjelmassa on pyrkimys vaikuttaa kaikilla elämän osa-alueilla vammaisasioihin, saada vammaisten henkilöiden oma ääni kuuluviin sekä pyrkimys yhdenvertaisuuden toteutumiseen Vantaalla erityisesti asenteiden muokkaamisen avulla. Jokaisen kuntalaisen on tarpeellista miettiä, kiinnitetäänkö huomio ihmisen puutteisiin vai voimavaroihin, ja asetetaanko järjestelmän etu aina ihmisen edun edelle.

Edellä mainittujen asioiden toteuttaminen vaatii kunnassamme pitkäjänteistä työtä kaikilla sektoreilla. Vammaispoliittisen ohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman tavoitteena on käynnistää uudenlainen yhteistyö palvelujen kehittämiseksi, jossa on mukana laaja verkosto.

Tärkeimpänä lenkinä kehittämistyössä nähdään Vantaan asukkaat. Ohjelman tavoitteena on olla kaikkien vantaalaisten ohjelma, josta jokainen kantaa vastuun. Yhteisen vastuun lisäksi Vantaalla on käytävä jatkuvaa arvokeskustelua kaikkien kuntalaisten kesken muun muassa siitä, nähdäänkö vammaisuus yhtenä ihmisen ominaisuutena, vai annetaanko vamman määrittää koko ihminen.

Vantaan vammaispoliittisen ohjelma visio vuodelle 2016 on **WAMPO -TILAA KAIKILLE**. Visio on linjassa Vantaan kaupungin vision, Vantaa -Viisas valinta, kanssa.

Ohjelman visio korostaa sitä, että palveluja tulee kehittää vammaisten henkilöiden omista tarpeista käsin. Palvelujen hajauttaminen ja yksityistäminen eivät saa merkitä palveluiden saatavuuden heikkenemistä. Kaikkien tahojen on selkeytettävä keskinäistä työnjakoaan yksityisen sektorin kanssa eri palveluiden asianmukaiseksi ja taloudelliseksi järjestämiseksi. Vammaispalveluiden laatua ja vaikuttavuutta parantamalla edistetään kaikkien vantaalaisten hyvinvointia. Ohjelman konkreettisten toteutusten myötä Vantaan kaupunki ehkäisee kuntalaisten syrjäytymistä ja huono-osaisuuden kasautumista.

2.1. Ohjelman tavoitteet ja toteutus

Lähtökohtana ja taustana tälle ohjelmalle on ollut Suomen Vammaispoliittinen ohjelma - *Vampo 2010–2015 - Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle*. Se on ensimmäinen valtakunnallinen ohjelma vammaispolitiikasta Suomessa. Ohjelma linjaa vammaispolitiikan seuraavien vuosien keskeiset toimenpiteet.

Suomen vammaispolitiikan keskeiset haasteet ovat;

itsenäinen elämä
rakennettu ympäristö
yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen
liikennepalvelut
koulutus ja opiskelu
työ
terveydenhuolto ja kuntoutus
sosiaaliturva
oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus
kulttuuri ja vapaa-aika
vammaisten henkilöiden kohtaaminen ja syrjintä

Vantaan vammaispoliittinen ohjelma ja sen toimenpidesuunnitelma tuo näkyväksi sen, mikä on erityistä Vantaalla. Kaikilla vantaalaisilla on oikeus edellyttää, että kunnassamme ryhdytään aktiivisiin ja konkreettisiin toimiin tässä ohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden toteuttamiseksi. Tavoitteena on vammaispolitiikan valtavirtaistaminen ja tasa-arvon edistäminen kunnassamme.

Epäkohtien korjaamiseksi tarvitaan ohjelman mukaan toimenpiteitä monella tasolla: itsenäisen elämän tukemisessa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa, rakennetussa ympäristössä, liikennepalveluissa, koulutuksessa, työssä, terveydessä ja kuntoutuksessa, sosiaaliturvassa, turvallisuudessa, kulttuurissa ja vapaa-ajassa, monipuolisen syrjinnän torjumisessa, tietojenkeruussa sekä kansainvälisessä yhteistyössä.

Vantaan vammaispoliittisen ohjelman punaisena lankana on ollut vammaisten kuntalaisten mukana olo osallisuusasiantuntijoina heitä koskeissa asioissa. Vammaisten henkilöiden mukana olo ohjelman valmisteluvaiheesta lähtien on koettu erittäin tärkeänä ja arvokkaana.

2.2. Vammaispalveluiden strategiset lähtökohdat

Vantaan vammaispoliittisen ohjelman strategian taustalla ovat Vantaan kaupungin arvot; innovatiivisuus, yhteisöllisyys ja kestävä kehitys.

Vantaan vanhus- ja vammaispalvelujen toiminta-ajatus on edistää vantaalaisten vanhusten ja vammaisten mahdollisuuksia elää normaalia elämää huolimatta toimintakyvyn alenemisesta. Palvelut toimivat ennaltaehkäisevästi. Asukkaille järjestetään tarpeen mukaisia palveluja ja etsitään ratkaisuja, jotka tukevat itsenäisyyttä ja kotona asumista. Vanhus- ja vammaispalveluiden vision mukaan vantaalainen vanhus ja vammaainen vaikuttaa ja valitsee. Hän elää mielekästä elämää.

Tavoitteena on tuoda vammaisten kuntalaisten tarpeet mukaan kunnan yleisiin suunnitelmiin, rakentamiseen ja ympäristösuunnitteluun sekä varmistaa, että yleiset palvelut sopivat myös vammaisille kuntalaisille mahdollisimman hyvin. Vammaispalvelujen ensisijainen tehtävä on olla täydentämässä palveluja, jos tavanomaiset palvelut eivät pysty vastaamaan vammasta johtuviin tarpeisiin.

Wampon arvot:

Asiakaslähtöisyys -asiakastyö on suunnitelmallista ja yksilöllistä. Palvelusuunnitelmat ja yksilöllinen tuki perustuvat asiakkaan toimintakykyyn ja avuntarpeeseen, ei esimerkiksi tiettyihin diagnooseihin tai vammaisuuteen sinänsä.

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen -oikeus ja mahdollisuus osallistua omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Oikeus henkilökohtaisiin valintoihin työssä, asumisessa, opiskelussa, vapaa-ajan toiminnoissa, ihmissuhteissa. Mahdollisuus myös ottaa riskejä omissa valinnoissaan.

Yhteistyökyky -moniammatillinen yhteistyö tukee hyvää asiakastyötä.

Ammatillinen ja uudistuva vammaistyö -hyvä ammatillinen osaaminen, luovuus, innovatiivisuus, koulutus.

Oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja eettisyys -kaikki vantaalaiset ovat yhdenvertaisia kuntalaisia.

3. VAMMAISPOLITIIKAA OHJAAVAT LINJAUKSET

Vantaa on tulevaisuudessa kaikille nykyistä ystävällisempi paikka elää, kun näemme ihmisten monimuotoisuuden rikkautena. YK:n arvioiden mukaan noin 680 miljoonalla ihmisellä eli 10 prosentilla maailman väestöstä on jokin fyysinen tai psyykinen toimintarajoite. Vaikka ihmisoikeudet kuuluvatkin määritelmänsä mukaan yhtäläisesti kaikille, vammaiset henkilöt eivät ole päässeet nauttimaan niistä tasavertaisesti muiden kanssa. Vammaisten henkilöiden kohdalla on tärkeää korostaa kaikkien ihmisoikeuksien yhteenkuuluvuutta, koska puutteet taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisessa voivat estää heitä nauttimasta kansalais- ja poliittisista oikeuksistaan.

Euroopan neuvoston 2006–2015 vammaispoliittisen ohjelman lähtökohtina ovat syrjinnänvastainen ja ihmisoikeuksia turvaava työ, jolla lisätään vammaisten henkilöiden itsenäisyyttä ja valinnanvapautta, parannetaan vammaisten elämän laatua sekä lisätään tietoisuutta vammaisuudesta osana ihmisten monimuotoisuutta. Suomi on toiminut ohjelman seurannasta ja hyvien käytäntöjen levittämisestä Euroopan tasolla vastaavan vammaisfoorumin puheenjohtajana sen asettamisesta lähtien. Suomen hallitus antoi ensimmäisen vammaispoliittisen selontekonsa eduskunnalle keväällä 2006 ja täytti näin ollen myös Euroopan neuvoston vammaispoliittisen ohjelman mukaisen veloitteen kansallisen tilannearvion tekemisestä.

3.1. Lainsäädännön muutokset

Suomi on sitoutunut YK:n ja Euroopan unionin jäsenvaltiona edistämään kaikille avointa yhteiskuntaa. Vammaisten henkilöiden syrjimättömyys on kirjattu Suomen perustuslakiin. Vammaisten henkilöiden osallisuus toteutuu, kun heihin suhtaudutaan myönteisesti, heidän tarpeensa otetaan huomioon ja rajoittavat esteet ennakoidaan, tunnistetaan ja poistetaan.

Yleiset julkiset palvelut suunnitellaan niin, että ne ovat kaikille kansalaisille soveltuvia. Vasta kun niiden apu ei riitä, järjestetään erityispalveluja, kuten asumis-, apuväline- ja kuljetuspalveluita. Vammaispalveluita tar-

vitsevalle henkilölle laaditaan henkilökohtainen palvelusuunnitelma, joka perustuu yksilölliseen avuntarpeen selvitykseen.

3.1.1 Vammaispalvelulain uudistus

Hoivan ja huollon hallitsemasta ajattelutavasta on siirrytty ihmis- ja perusoikeusajatteluun sekä yhdenvertaista osallisuutta korostavaan ajatteluun. Vammaisuus ei ole sairaus, joka tarvitsee hoitoa. Vammaispalvelut eivät myöskään suurelta osin ole terveystalveta, vaan palveluita, joiden tavoitteena on mahdollistaa tavallinen elämä, jossa ihminen tekee itse omat päätöksensä. Ajattelutavan muutoksen myötä tavoitteena on kaikkien kuntalaisten mahdollisimman itsenäinen elämä.

Uudistunut vammaispalvelulaki astui voimaan 1.9.2009. Kokonaan uutta lakia ei tullut, vaan kyse on muuttamasta vammaispalvelulain muutoksesta ja uudesta säännöksestä. Tästä johtuen vammaispalvelulain henki, tarkoitus ja taustalla vaikuttavat tulkintaperiaatteet ovat ennallaan. Uudistunut vammaispalvelulaki edellyttää kuitenkin ajatustavan muutosta lain soveltajalta sekä palveluita hakevalta asiakkaalta. Lain uudistusten myötä korostuu palvelujen suunnittelun merkitys ja sen suhde päätöksentekoon. (Ahola - Konttinen 2009: 6.)

Vammaispalvelulain uudistuksen taustalla oli pääasiassa kaksi tavoitetta: vammaisten yhdenvertaisuuden edistäminen ja itsemääräämisoikeuden vahvistaminen. Tavoitteena on edistää vammaisten yhdenvertaisuutta ensinnäkin suhteessa vammattomiin. Vammaisella tulisi olla samanlainen oikeus elää yhteisössä ja tehdä samanlaisia valintoja kuin vammattomilla. Tarkoituksena on edistää myös vammaisten keskinäistä yhdenvertaisuutta riippumatta vammasta tai asuinpaikasta. Toista tavoitetta, itsemääräämisoikeuden vahvistamista, pidetään hyvin merkittävänä. Lain tavoitteena on ollut kehittää palveluiden toteuttamista koskevia menettelytapasäännöksiä siten, että asiakkaan oma mielipide ja toivomukset sekä yksilöllinen avuntarve ja elämäntilanne otetaan entistä vahvemmin huomioon, kun palveluita ja tukitoimia suunnitellaan ja niistä päätetään. (Ahola - Konttinen 2009: 6–7.)

Vammaispalvelulain 1.9.2009 keskeisimmät uudistukset:

asiakkaan yksilöllisen avuntarpeen huomioiminen
palvelutarpeen selvittäminen
palvelusuunnitelman tekeminen
asian viivytyksetön käsittely

Uudistuksen tavoitteena on vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden edistäminen, jotta heidän oikeutensa elää yhteisössä ja tehdä samanlaisia valintoja kuin muut ihmiset toteutuisi nykyistä paremmin. Lisäksi tavoitteena on lisätä vaikeavammaisten keskinäistä yhdenvertaisuutta vamman laadusta ja asuinpaikasta riippumatta. Tavoitteena on myös vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden vahvistaminen kehittämällä palvelujen toteuttamista koskevia menettelytapasäännöksiä siten, että henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä yksilöllinen avuntarve ja elämäntilanne otetaan entistä vahvemmin huomioon palveluja ja tukitoimia suunniteltaessa ja niistä päätettäessä.

3.2. Verkostotyö osana Wampoa

Vammaisten hyvän arjen ja toimivien palvelujen kokonaisvaltainen kehittäminen vaatii monenlaisia resursseja ja osaamista. Tarvitaan osaavia ja sitoutuneita toimijoita – mutta yksittäisten toimijoiden ammattitaito ja hyvä tahto ei yksistään riitä. Tarvitaan monimuotoinen ja yhteistyöhön sitoutunut verkosto, jossa vammaisten ja heidän omaistensa, kaupungin työntekijöiden, järjestötoimijoiden, yritysten, vapaaehtoisten ja muiden toimijoiden osaaminen ja resurssit kohtaavat arvoa edistävällä tavalla.

Vantaan vammaispoliittisen toimenpideohjelman työmenetelmäksi valittiin verkostotyö. Tavoitteeksi asetettiin, että ohjelmatyön tuloksena syntyy paitsi tämä käsillä oleva tavoite- ja toimenpideohjelma, myös sitoutuneesti toimiva ja laaja-alainen verkosto, joka vastaa tavoitteiden asettamisesta ja toimenpiteiden käytännön toteutuksesta. Haluttiin välttää tilanne, että kirjattaisiin sellaisia tavoitteita ja toimenpiteitä, joille ei löydy motivoituneita toteuttajia ja jatkokehittäjiä.

Verkostotyö perustuu keskinäiseen luottamukseen, avoimuuteen ja sitoutumiseen. Verkostoissa toimijat ovat lähtökohtaisesti autonomisia eli vapaita tekemään itsenäisiä päätöksiä. Toimijat ovat vapaita määrittelemään keskinäistä suhdettaan jatkuvasti uudelleen. Tavoitteita ja toimenpiteitä ei näin ollen voida määrätä toimijoille, vaan toimijat sitoutuvat – jos sitoutuvat – tavoitteiden toteuttamiseen omasta tahdostaan. Wampossa tämä korostuu erityisesti vammaisten ja heidän omaistensa sekä yritysten ja järjestöjen osalta.

Hyvin toimivien verkostojen erityinen vahvuus on niiden joustavuus eli kyky kehittää uusia ratkaisuja muuttuviin tilanteisiin ja kaikkien osapuolten tarpeisiin vastaten. Joustavuutta tarvitaan erityisesti tilanteissa, joissa asiakastarpeet muuttuvat nopeasti, ovat monimutkaisia tai kun selkeitä ratkaisuja tiettyihin asiakastarpeisiin ei ole näköpiirissä. Ajatuksena on, että tarvittavat ratkaisut nousevat keskinäisestä luottamuksesta, avoimuudesta ja sitoutumisesta – ei niin, että ensin esimerkiksi virkamiestyönä kehitetään ratkaisut ja sitten haetaan niille sitoutuneita toteuttajia.

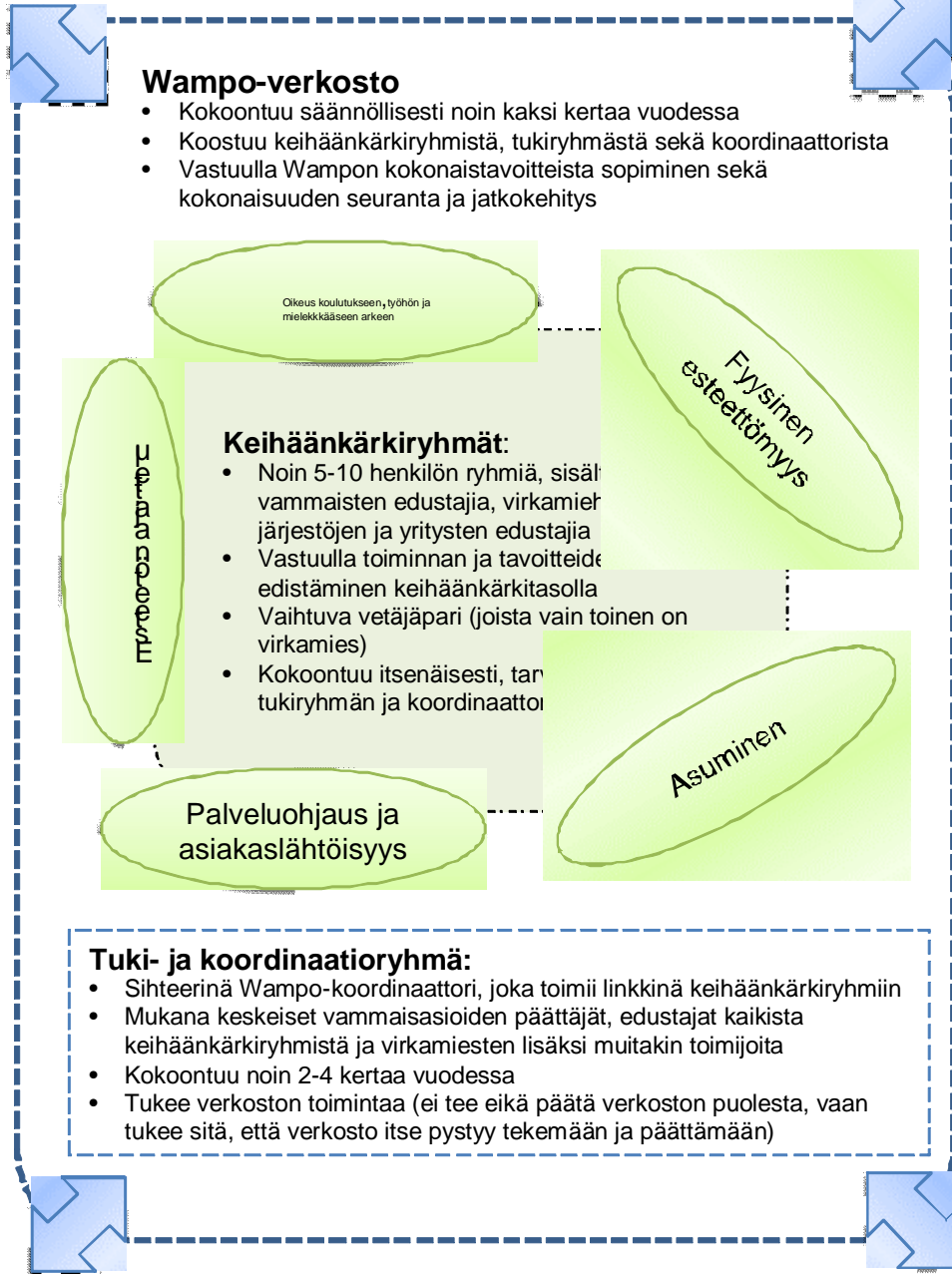
Keskinäiseen luottamukseen ja sitoutumiseen pohjautuvassa verkostossa on tärkeää, että verkoston toimintaa ja toimivuutta tuetaan pitkäjänteisesti. Pääperiaate on, että ulkopuoliset toimijat eivät tee päätöksiä verkoston puolesta, vaan tuetaan sitä että verkosto pystyy itse asettamaan itselleen tavoitteita sekä toteuttamaan tavoitteensa.

Verkostotyön keskeiset tukimenetelmät ovat säännölliset verkostokokoukset (työpajat, verkostokokoukset, jne.), selkeä verkostorakenne, sopimukset verkoston koordinaatiosta, sopimukset keskinäisestä viestinnästä, selkeät toteutusroolit ja -vastuut sekä arviointisuunnitelma. Wampon osalta nämä tukimenetelmät on kuvattu oheisessa kuviossa.

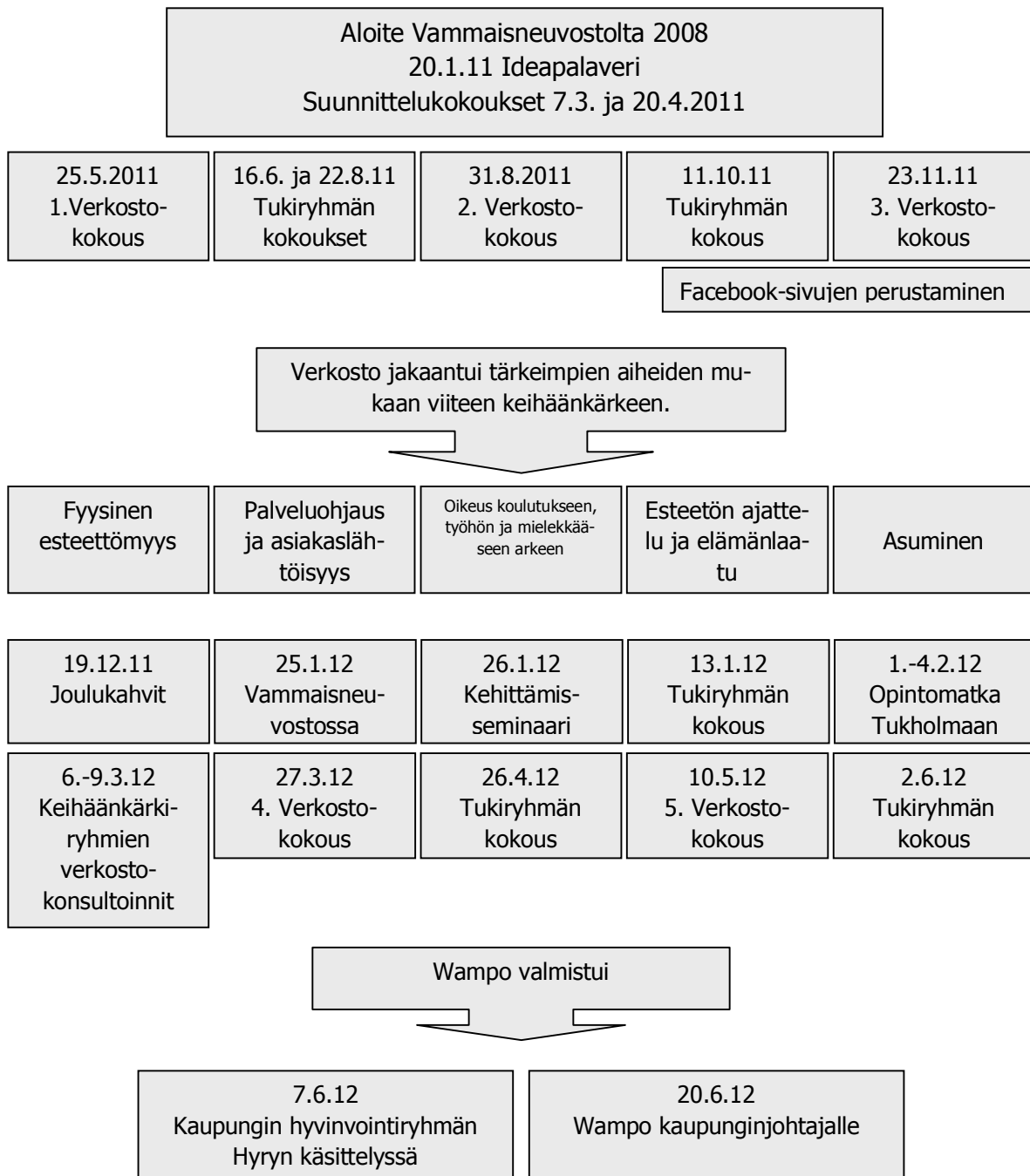
Laaja verkosto: koko Vantaa vammaisten asialla

- Mukana kaikki kumppanit ja avoin kaikille vantaalaisille
- Osallistuu netissä sekä vuosittaisessa Wampo-tapahtumassa
- Tälle ryhmälle tiedotetaan aktiivisesti ja tarjotaan mahdollisuus tulla aktiivisemminkin mukaan verkoston muuhun toimintaan

3.3. Wampon prosessikuvaus

4. KEIHÄÄNKÄRJET

Vantaan vammaispoliittisen ohjelman valmistelussa haluttiin nostaa keskiöön ne epäkohdat, joita Vantaalla halutaan poistaa vuosina 2012-2016. Verkostotapaamisissa kuultiin erityisesti vammaisten kuntalaisten esiin nostamia epäkohtia. Verkostoseminaarissa 23.11.2011 päätettiin muodostaa viisi keihäänkärkiryhmiä, jossa konkreettisia toimenpiteitä epäkohtien poistamiseksi on yhteensä 56. Nämä keihäänkärjet ovat;

Fyysinen esteettömyys
 Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys
 Asuminen
 Oikeus koulutukseen, työhön ja mielekkääseen arkeen
 Esteetön ajattelu ja elämänlaatu

Seuraavissa luvuissa kuvaillaan kunkin keihäänkärjen nykytilannetta ja esitetään toimenpiteitä epäkohtien poistamiseksi. Niiden poistamiseksi tai lieventämiseksi tarvittavia korjaavia tai ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on tarkasteltu kutakin erikseen. Kaikkien osalta on selvitetty toteutuksesta vastaava toimiala sekä alustava aikataulu, jolla toimenpiteen toteutumista seurataan. Suurin osa toimenpiteistä ei edellytä taloudellisia resursseja vaan kyse on enemmänkin tiedotuksen tehostamisesta, laaja-alaisesta kehittämistyöstä ja asenne-muokkauksesta. Tarvitaan myös edelleen laajaa verkostoyhteistyötä eri sektorien välillä ja kokemusasiantuntijoiden aktiivista mukana oloa vuosina 2012-2016.

Asukkaiden yhdenvertaisuudesta säädetään monessa laissa, joista tärkein on Suomen perustuslaki; Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Suomen perustuslaki II luku Perusoikeudet, 6 § Yhdenvertaisuus.)

Ennakkovaikutusten arviointiin kiinnitetään erityistä huomiota kaikkien keihäänkärkien osalta Wampon toimenpidevuosien 2012–2016 aikana.

4.1. Fyysinen esteettömyys

Hyvät ja selkeät opasteet
 palvelevat kaikkia.

(26.1.2011 Kehittämisseminaarin kävijä kommentti)

Myös Vantaalla esteettömyys tarkoittaa kaikkien mahdollisuutta liikkua ja toimia omien halujensa ja tarpeidensa puitteissa. Esteettömyys ei tarkoita vain liikuntaesteisten mahdollisuutta liikkua kaupungissa, vaan se sisältää myös kaikki aistivammaiset sekä henkilöt, joiden havainnointi- ja toimintakyvyssä on rajoitteita.

Erilaiset ihmiset tarvitsevat siten erilaisia asioita esteettömyyden toteutumiseksi. Jollekin riittää korjaukset fyysisessä ympäristössä, toiset tarvitsevat kuljetuspalveluita ja avustajaa. Esteetön ympäristö on hyväksi kaikille kuntalaisille, sillä se helpottaa myös esimerkiksi lastenvaunujen ja matkalaukkujen kanssa liikkumista.

Kaupunki tekee yhteistyötä vammaisneuvoston ja vammaisjärjestöjen kanssa vammaisten ihmisten osallisuuden kehittämiseksi päätöksenteossa. Esteettömyyden edistämiseksi tehdään tiivistä yhteistyötä järjestöjen kanssa. (Vantaan kaupunki, Työkirja tasa-arvosta ja esteettömyydestä 2006.)

4.1.1. Nykytilanteen kuvaus

Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä, ja kun rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin on helppo kaikkien päästä. Tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. Esteetön ympäristö auttaa kaikkia tilojen käyttäjiä, sillä esimerkiksi tavaroiden kuljettaminen, siivous ja tilojen huolto helpottuvat fyysisesti esteetömyydessä ympäristössä.

Esteetön joukkoliikenne kattaa koko matkaketjun. Se koostuu monesta osatekijästä, muun muassa kaikkien käytävissä olevista liikennevälineistä ja niitä palvelevista pysäkki- ja laiturirakenteista sekä asema- ja terminaalarakennuksista ja informaatiojärjestelmistä.

Turvallisuus vähentää tapaturmia. Esteettömyys ei yleensä tule rakennusvaiheessa kalliimmaksi, vaan vaatii vain hyvää suunnittelua ja suunnitelmien toteuttamista. Esteetön ympäristö mahdollistaa itsenäisen asumisen tai asioimisen henkilöille, jotka huonosti toimivassa ympäristössä olisivat toisten avun varassa.

Vantaan kaupunki edistää vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta huomioimalla esteettömyyden suunnittelun lähtökohtana. Joukkoliikenteen esteettömyyttä edistetään yhteistyössä HSL:n kanssa.

Kestävän kehityksen periaatteet ovat mukana Vantaan kaupunkisuunnittelussa sekä uudis- ja korjausrakentamisessa. Vantaalla on hyvin toimiva joukkoliikenne. (Vantaan tasapainotettu strategia 2011–2015.)

4.1.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)

Tavoite	Toimenpide	Ajoitus	Vastuutaho
Esteettömyysasioiden vastuuttaminen koko kaupungin toimintaan.	Nimetään kaikille tulosalueille esteettömyydestä vastaava henkilö.	2012	Kaikki toimialat
	Toimitaan yhteistyössä Vantaan ikäpoliittisen ohjelman esteettömyystyöryhmän kanssa (Palvelulupaus "Ympäristö on esteetön").	jatkuva	
	Palkataan kaupungille esteettömyysasiamies.	valmistelu 2012–13 palkkaus 2014	Mato
Palveluiden esteettömyyden parantaminen.	Suunnitteluohjeet esteettömyydestä; uusien kohteiden esteettömyys, vanhojen tilojen korjaaminen esteettömiksi perusparannusten yhteydessä.		Mato, (Rava, Tilakeskus, Kuntatek, Kaupsu)

	Liikkumisen lisäksi huomioitava aistivammat, puhevammaisuus ja vammasta johtuva vaikeus käyttää internet-pohjaisia palveluita.		
	Selvitetään kaupungin asiakaspalveluiden esteettömyys (palvelukartta).	2012	Kaikki toimialat
	Kaupungin tilojen korjaamiseksi esteettömiksi tehdään suunnitelmat ja aikataulu. (Kynnykset, kaiteet, rampit, induktiosilmukat jne.)	2013	Mato/ (Tilakeskus)
	Kerätään keskitetysti tietoa muiden palveluntarjoajien tilojen esteettömyydestä karttapalautejärjestelmän avulla. (Esteettömyysasiamies hoitaa tiedon eteenpäin palveluntarjoajille.)	2014	Mato
Esteetön liikkuminen mahdolliseksi kaikille.	Keskustojen esteettömyyskartoitukset.	2013– alue/vuosi	Mato /Kuntek
	Tehdään reittien luokitus esteettömyyden välttämättömyyden mukaan (täysin esteetön reitti/reitti, jossa ei voida saavuttaa täyttä esteettömyyttä).	2013– alue/vuosi	Mato /Kuntek, Kaupsu
	Reittien korjaaminen esteettömiksi. (Rampit, kaiteet, ohjausraidat jne.)	2014–	Mato /Kuntek
	Täysin esteettömyyttä vaativien reittien kunnossapidon ohjeistus.	2014–	Mato /Kuntek
	Joukkoliikenteen esteettömyys. Palveluiden läheiset pysäkit esteettömiä.	2012– 2016	Mato /Kuntek, HSL
	Joukkoliikenneavustajia.	2013	Soster
	Joukkoliikenteen opastus- ja informaatiojärjestelmät.	2014	Mato /Kuntek, HSL
	Inva-pysäköintipaikat määräysten mukaisiksi.		Mato /Rava, Kuntek, Kaupsu, Tilakeskus
	Kuljetuspalveluiden toimivuus ja kuljettajakoulutukset.	2012–	Soster
	Palvelulinjaston kehittäminen ja käytön lisääminen.	2012–	Mato /Kuntek, Soster, HSL
	Liikkumisen ja asiainnin mahdollistavat apuvälineet ajan tasalla.	2012– Jatkuva arviointi	Soster

4.2. Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys

Vaatii palvelukulttuurin
asennemuutosta!!

(26.1.2011 Kehittämisseminaarin kävijäkommentointi)

Ohjelman valmistelutyön aikana verkostotapaamisissa käytyjen keskusteluiden perusteella vaikuttaa siltä, että tällä hetkellä Vantaalla vammaiset henkilöt joutuvat vielä suurelta osin vastaamaan itse palveluiden koordinoinnista, tiedon välittämisestä eri sektoreille sekä heille kuuluvien palveluiden hakemisesta. Vammaisen asema on riippuvainen hänen voimavaroistaan ja osaamisestaan esimerkiksi oikeusturvakeinojen käytössä. Muistutukset kunnan päätöksistä, valitukset ja kantelut vaativat asiantuntemusta. Lisäksi palveluiden perääminen valitusteitse on nykyisin kankeaa ja kestää pitkään.

Palveluohjauksen ydin piilee kohtaamisessa. Palveluohjaussuhteesta löytyvät luottamuksellisuus, tasa-arvoisuus, henkilökohtaisuus, joustavuus, vastavuoroisuus, jatkuvuus, epävarmuuden sietoa ja voimavarojen tukemista (Suominen 2007:8).

Vantaalla palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys nähdään toiminnan punaisena lankana. Palveluohjauksellisessa asiakastyössä pyritään asiakkaan motivoimiseen, kannustamiseen ja tukemiseen. Asiakkaan mahdolliset ongelmat nähdään tavalliseen elämään kuuluvina vastoinkäymisinä, jolloin vamma ei nouse keskiöön asiakassuhteessa. Asiakas nähdään palveluohjauksessa toimivaltaisena kuntalaisena ja mahdolliset ongelmat nähdään häiriönä asiakkaan ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa.

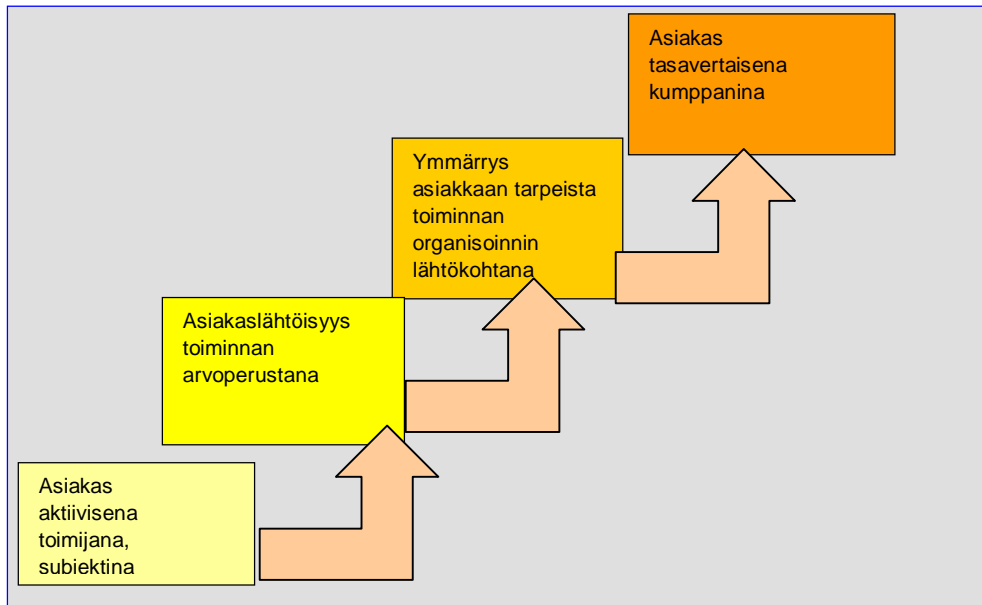
Palveluohjauksen määritelmät ovat vaihdelleet muun muassa asiakasryhmien ja eri hankkeiden mukaan. Palveluohjaus on kontekstisidonnaista ja sen määrittäminen kattavasti kaikkien asiakasryhmien näkökulmasta on vaikeaa. Palveluohjausta on kuvattu sateenvarjoksi, jonka sisään mahtuvat erilaiset palveluohjauksen työotteet, asiakkaat tarpeineen, auttajatahot eri tukimuotoineen ja palveluineen sekä palvelujen tuottajat. Näitä eritasoisia työotteita voidaan käyttää asiakkuuden eri vaiheissa ja soveltaa asiakasryhmien tarpeita vastaaviksi. (Hänninen 2007: 16-18.)

Suomesta puuttuu lähes täysin palveluohjaus vammaisten tukimuotona. Lainsäädännöllä tulisivin määritellä taho, joka ottaa vastuun palveluiden koordinoinnista ja ohjaa tukitoimien käyttöä.

4.2.1. Nykytilanteen kuvaus

Vantaan kaupungin tasapainotettu strategia 2012–2015 kertoo, että kaupungissa lisätään sähköistä palvelua ja asiointia.

Ihmisen elämänvaihe ja ikä vaikuttavat palveluiden tarpeeseen. Asiakkaan yksilöllisen avuntarpeen huomiointi mainitaan vammaispalvelulain 3. §:n 2. momentissa. Vammaispalveluja järjestettäessä on kunnioitettava vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta sekä kiinnitettävä erityistä huomiota asiakkaan vammaan tai sairaudesta aiheutuvaan avuntarpeeseen ja hänen yksilölliseen elämäntilanteeseensa. Vammaiselle on aina järjestettävä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa siihen, millaisia palveluita ja tukitoimia hänelle järjestetään ja millä tavoin ne toteutetaan. Palveluilla ja tukitoimilla on tarkoitus edistää itsemääräämisoikeuden toteutumista ja lisätä mahdollisuuksia toimia ja osallistua yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. (Ahola - Konttinen 2009: 8–9.)

Kuva: Asiakaslähtöisyyden rakennuspuut (mukaeltu teoksesta Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen 2011.)

4.2.2. Tavoite ja kehittämissuunnat

Vantaalla pyritään siihen, että asiakaslähtöisyys on syvällisempää kuin ystävällinen kohtaaminen - asiakkaan pitää voida tuntea, että hänet on hyväksytty. Asiakkaan pitää voida tuntea, että hänet kohdataan tasavertaisena kuntalaisena. Muutostyö ilman kohtaamista ei voi onnistua.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa kuuntelemaan asiakasta. Laissa todetaan, että "ensisijaisesti on otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide" ja "asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen" (8§).

Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöistä palvelua. Sen hengen mukaisesti asukkailla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun. Tarkoituksena on myös lisätä asukkaiden omaa aktiivisuutta, kun kyseessä on heitä itseään koskeva palvelu. Yksikään ihminen ei voi vaikuttaa, jos häntä ei kuulla ja aidosti kuunnella. Oleellista on myös kunnioittaa ja huomioida asukkaiden mielipiteet ja kokemus. Palveluohjauksellisessa työotteessa ja siihen liittyvässä dialogisuudessa tuetaan ja toteutetaan näitä tavoitteita.

Innovatiivisuus on kykyä tuottaa Vantaalle uusia hyödyllisiä muutoksia, toimia suunnannäyttäjänä ja rohkeutta etsiä entistä parempia tapoja järjestää palveluja kuntalaisen hyväksi. (Vantaan tasapainotettu strategia 2012–2015.)

Viestinnällä vaikutetaan asenteisiin. Vantaan kaupungin edistää vammaisten kuntalaistensa yhdenvertaisuutta pyrkimällä varmistamaan, että kaikessa tiedottamisessa ei nojauduta vain yhteen viestinnän muotoon. Monimuotoisella tiedottamisella varmistetaan myös näkö- ja kuulovammaisten esteetön tiedonsaanti. (Vantaan kaupunki; Työkirja tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta 2006.)

Vammaispalveluiden asiakkaat vuonna 2011:

Vammaispalvelulain mukaiset asiakkaat	4856
Joista asiakkaat, joilla on ollut voimassa oleva myönteinen päätös VpL-palveluista tai taloudellisesta tuesta vuonna 2010	4745
VpL:n palveluihin oikeutettujen asiakkaiden % -osuus väestöstä	2,34

4.2.3. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)

Tavoite	Toimenpiteet	Toteutusaikataulu	Vastuu
Kaikilla on oltava oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi erilaisten kommunikaatiomenetelmien ja riittävän henkilökohtaisen tuen avulla.	Henkilökunnan koulutus erilaisten kommunikaatiota ja vuorovaikutusta tukevien menetelmien käyttöön. *Oiva-ohjaajia Vantaalle. Vaikeimmin vammaisille mahdollisuus tuettuun päätöksentekoon.	2012–2016	Sito, Soster
Kaikilla on tietoa palveluista ja niihin liittyvistä valinnanmahdollisuuksista omalla äidinkielellään.	*Matalan kynnyksen kahvila, jossa saa palveluohjausta ja neuvontaa.	2013	Vapas, Soster, Yritykset
Kaikilla on oltava toimintakykynsä mukaiset hyvät tietoyhteiskuntavalmiudet.	Järjestetään tietoyhteiskuntataitojen opetusta ja ohjausta sekä käyttömahdollisuuksia.	2013–2016	Sito, Soster
Kaikilla on oltava mahdollisuus käyttää tietoteknologiaa joka-päiväisen elämänsä tukena ja palveluissa.	Osallistutaan teknologian kehittämiseen yhdessä yritysten sekä tutkimus- ja kehittämislaitosten kanssa.	2013–2016	Keha, Soster, Sito
Valinnanvapauden lisääminen.	Henkilökohtaisen budjetoinnin laajentaminen.	2013–2016	Vahva
Yksilökeskeinen, asiakkaan tarpeisiin ja toiveisiin pohjautuva työtapa otetaan käyttöön palvelusuunnitelmaa laadittaessa.	Koulutus henkilökunnalle ja yhteistyön tiivistäminen vanhus- ja vammaispalveluiden sekä terveyspalveluiden välillä.	2012–2013	Vahva + Terv.palvelut
Vapaaehtoistyön, tukihenkilömallin ja vertaisverkoston kehittäminen.	28.5. Verkostokonsultointi vapaaehtoistyön käynnistämiseksi vammaispalveluissa.	2012	Soster

Mittareita; Matalan kynnyksen kahvilan kävijöiden määrä. Erityisesti niiden käyttäjien määrä, jotka hakevat tietoa palveluista ja niiden eri valinnanmahdollisuuksista. Kaikkien kävijöiden kokonaismäärä kertoo, miten hyvin matalan kynnyksen kahvila lisää yhteisöllisyyttä Vantaalla ja siten poistaa asenteellisia esteitä.

Henkilökohtaisen budjetoinnin avulla hankittujen vammaispalvelujen määrä korreloi valinnanmahdollisuuksiin ja omaan elämänhallintaan. Vaikka palvelusuunnitelmat ovat lakisääteisiä, ei niitä ole laadittu kaikille tarvitsijoille. Siten **palvelusuunnitelmien määrä** toimii vammaispalveluiden asiakaslähtöisyyden mittarina. Edellyttäen, että palvelusuunnitelmat on laadittu juuri yksilökeskeistä työtapaa käyttäen.

Järjestetyn koulutuksen määrä kertoo niiden toimenpide-ehdotusten toteutumisesta, joissa on esitetty koulutusta (yksilökeskeiset palvelusuunnitelmat, kommunikaatiomenetelmät, tietoyhteiskuntataitojen opetus).

4.3. Asuminen

Kun menet työntekijänä/palvelun antajana toisen kotiin, toimi niin kuin menisit kylään. Olet toisen kotona, teet niin kuin isäntä tai emäntä näkee parhaaksi.

(Keltamokodin asukaskokous 22.2.2012)

Vantaan kaupungissa on tulevaisuudessa määrällisesti riittävä, esteetön, turvallinen, toimiva ja muunneltava asuntokanta.

Asunnoissa ja asuinympäristöissä voidaan asua elämän eri tilanteissa ja toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet otetaan huomioon uusilla asuinalueilla sekä korjausrakentamisessa.

(Vantaan kaupungin kehitysvammahuollon asumisohjelma 2011-2015)

Asukkaiden oma näkemys ja yksilölliset palveluratkaisut on oltava lähtökohtana asuntoja suunniteltaessa. Silloin kun kotina on asumisyksikkö, tarvitaan pysyvyyttä ja turvallisuutta, koska asumiseen ja apuun liittyvät palvelut ovat yleensä sellaisia, että niiden pitkäaikainen poisjääminen voi aiheuttaa runsaasti ongelmia.

4.3.1. Nykytilanteen kuvaus

Vantaalla on oltava monipuoliset asumismahdollisuudet, erilaisille yrityksille soveltuvia tiloja ja tontteja huipupaikoilta. (Vantaan kaupungin tasapainotettu strategia 2012-2016, Vetovoimainen Vantaa.)

	Asiakkaat yhteensä	Muutos 09–10, %	Käyttöpäivät yhteensä	Muutos 09–10, %	Kustannukset yhteensä	Muutos 09–10, %
Helsinki	898	2,3	243 362	1,5	25 826 473	2,9
Espoo	434	8,8	91 140	7,4	11 807 651	16,2
Vantaa	370	6,0	92 994	5,9	12 078 008	10,5
Turku	388	9,3	97 496	5,7	7 730 363	0,5
Tampere	313	1,3	93 114	10,0	5 375 526	8,2
Oulu	373	2,2	121 351	6,4	8 431 232	1,9
Kuusikko	2 776	4,6	739 457	5,1	71 249 253	6,2

(Kuusikkokuntien kehitysvammahuollon asumispalvelujen asiakkaat, käyttö ja kustannukset vuonna 2010 sekä muutos vuodesta 2009 vuoden 2010 rahan arvossa)

Asiakkaat	370 (M 214, N156)
Käyttöpäivät	92 994 (M 54 206, N 38 788)
Nettokustannukset	12 078 008 (32 643.26/asukas)

Vuoden 2010 lopussa Vantaan kehitysvammaisista asui yli puolet Vantaan rajojen ulkopuolella ja näistä yli puolet asui muualla kuin Vantaan naapurikunnissa. Tavoitteena on, että kaikki vantaalaiset voisivat halutesaan muuttaa takaisin kotikuntaansa, lähelle omaisia ja muita läheisiään.

ASUMISPAIKKA

Vantaa

Naapurikunnat

Muu Suomi

ASUKASMÄÄRÄ

175 asukasta – 48%

87 asukasta – 25%

98 asukasta – 27%

Tällä hetkellä suurin osa kehitysvammaisista asuu hyvin tuetuissa eli ympärivuorokautista palvelua tuottavissa asumisyksiköissä. Nykyajan nuoret eivät kuitenkaan välttämättä halua asua jatkuvasti yhteisissä tiloissa muiden kanssa vaan kaipaavat oman kodin rauhaa ja itse suunniteltua elämää harrastuksineen ja ystävineen. He haluavat apua vain niissä asioissa ja silloin, kun katsovat sen tarpeelliseksi ja mistä ollaan yhdessä ohjaajan kanssa sovittu. Tukea ja apua voidaan tarvita harvoin (puhelinsoitto viikoittain) tai vaikka päivittäin.

	OMA	OSTO	YHTEENSÄ
AUTETTU asuminen	14	198	212/72 %
OHJATTU asuminen	20	24	44/15 %
TUETTU asuminen	22	15	37/13 %
YHTEENSÄ	56/19 %	237/81 %	293

(Kuusikko 2011)

Muita vammaisia henkilöitä vuonna 2010 oli Kuusikkotilaston mukaan Vantaalla reilu 4600. Näistä palveluasumisen piirissä on n. 2,8 %. Vantaalla on oma palvelutalo, joka on suunniteltu nuorille aikuisille vaikeavammaisille. Palveluasumispäätös voidaan tehdä myös asukkaan omaan kotiin, jolloin tuki ja apu saadaan omaisten, kotihoidon ja henkilökohtaisen avustajan yhteistyönä. Palveluasuminen kilpailutettiin vuonna 2010 ja tämän avulla saatiin Vantaalle kolme uutta palveluntuottajaa. Ostopalveluntuottajat järjestävät myös tukiasumista, jolloin henkilökunta käy palvelusuunnitelman mukaisesti antamassa tukea ja apua asukkaille.

Muiden vammaisten asuminen

Vammaisten määrä	Palveluasumispäätös kotiin	Oma toiminta Keltamokoti	Oma toiminta Palvelu/senioritalot	Tukiasuminen, tuki ostopalvelupaikasta	Ostopalvelut
4658 (2010)					
132	28	10	7	14	73
	M13 N15	M6 N4	M3 N4	M6 N8	M45 N28

Elämä ei ole pelkästään asumista, sillä siihen liittyy monia toimintoja ja asioita. Elämä on nähtävä kokonaisuutena ja palvelut mahdollistajina. Kun koti on oma asunto, on asukkaiden omat näkemykset ja yksilölliset palveluratkaisut oltava lähtökohtana asuntoja suunniteltaessa. Silloin kun koti on asumisyksikkö, tarvitaan pysyvyyttä ja turvallisuutta sekä oikein mitoitettuja tukitoimia.

Tarvitaan asumista, joka tukee toiminnallisuutta ja ympäristö, joka tukee aktiivista elämäntapaa.

Vantaalla kaikilla on hyvä elää ja asua. Meillä asukkaat suunnittelevat, arvioivat ja toteuttavat asumista yhdessä palveluntuottajien kanssa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteet 21.1.2010

- * Laitoshoidon vähentäminen: Vähennetään laitospaikkoja suunnitelmallisesti ja hallitusti
- * Asumispalvelujen kehittäminen: Mahdollistetaan yksilöllinen asuminen sekä riittävät, yksilölliset ja tarpeen mukaisesti palvelut ja tuki
- * YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (suunnitelmissa ratifiointi 2012)

Jotta edellä mainittu Valtioneuvoston periaatepäätös voidaan Vantaalla toteuttaa, on tärkeää saada yhteistyö rakennuttajien kanssa käyntiin, etenkin VAV Asunnot Oy:n kanssa. Tällöin voidaan uudishankkeista varata asuntoja sekä kehitysvammaisille että muille vammaisille. Eri erityisryhmille asuntoja täytyy saada eri kohteista, sillä eri erityisryhmiä ei ohjeiden mukaan saa asuttaa samaan kohteeseen. Tämän muutoksen aikaan saaminen vaatii myös ryhmäasumiseen verrattuna sekä henkilöstöresursseja että henkilöstöltä laaja-alaista osaamista. Vaikka työ tehdään asukkaan kotona, täytyy muistaa myös yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen.

Vantaalla on oltava kaikille monipuoliset asumismahdollisuudet, erilaisille yrityksille soveltuvia tiloja ja tontteja huippupaikoilta.

(Vantaan kaupungin tasapainotettu strategia 2012-2016, Vetovoimainen Vantaa)

Mikäli vammautuminen tapahtuu aikuisena, on tärkeää, että vammautumisen jälkeen voi mahdollisuuksien mukaan palata tuttuun elinympäristöön ja läheistensä keskelle. Tämä on mahdollista, kun asukkaan kanssa yhdessä huolellisesti suunnitellaan ja toteutetaan elinympäristössä ja asumisessa ne muutokset, jotka ovat tarpeellisia vammautumisen jälkeisessä elämäntilanteessa.

Tavoite ja kehittämissuunnat

Itsenäisen asumisen lisääminen, integrointi normaaliin asumiskantaan, tuki.

Ostopalveluyhteistyö

Asumispalveluita ostetaan myös ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Säännölliset kilpailutukset ja tiivis yhteistyö ostopalvelukumppaneiden kanssa ovat avainasemassa, jotta saadaan asukkaillemme hyvää ja laadukasta asumista sekä tarvittavat ja luotettavat palvelut, joita vammaisen asumisessaan tarvitsee. Valvira on antanut myös ohjeet, jonka mukaan auditointikäyntejä ostopalveluihin on tehtävä ja seurattava niiden toiminnan laillisuutta ja laatua.

4.3.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)

TAVOITE	TOIMENPITEET	Toteu- tusaika- taulu	VASTUU
Elinkaariajattelu asumiseen	Asunnot suunnitellaan kaikille toimiviksi ja tämä huomioidaan myös peruskorjauksissa	2012-2016	Vahva VAV, muut rakennuttajat ja vuokranantajat (S-asunnot, Y-asunnot, Sato), Tilakeskus
Toimiva yhteistyö rakennuttajien ja vuokranantajien kanssa	Yksittäiset asunnot normaalista asunnokannasta ja uudisrakennuskohteista	2012-2016	Vahva VAV, muut rakennuttajat ja vuokranantajat (S-asunnot, Y-asunnot, Sato, KVPS)
Erikokoisten asuntojen saatavuus elämäntilanteen muuttuessa	Monipuolinen ja riittävä (vuokra-) asuntokanta	2012-2016	Vahva VAV, muut rakennuttajat ja vuokranantajat (S-asunnot, Y-asunnot, Sato, KVPS) Tilakeskus
	Oikeanlainen ja oikea-aikainen palvelutarpeen arviointi	2012-2016	Vampa
Asunnosta toiseen siirtymisen joustavuus palvelutarpeen muuttuessa	Monipuolinen ja riittävä (vuokra-)asuntokanta	2012-2016	Vahva VAV, muut rakennuttajat ja vuokranantajat (S-asunnot, Y-asunnot, Sato, KVPS) Tilakeskus
	Oikeanlainen ja oikea-aikainen palvelutarpeen arviointi	2012-2016	Vampa
Asumisen mahdollistaminen vammautumisen jälkeen omassa, sen hetkisessä asunnossa	Asunnonmuutostöiden, terapiatarpeen ja apuvälineiden tarpeen arviointi.	2012-2016	Vampa, Terveyspalvelut/kuntoutusyksikkö
Yksilölliset asumiseen liittyvät palvelut	Asiakkaan kuuleminen ja yksilöllinen palvelutarpeen arviointi. Asunnonmuutostöiden ja apuvälineiden tarpeen arviointi.	2012-2016	Vampa, Terveyspalvelut/kuntoutusyksikkö
Laitoshoidon purku	Turvallinen ja tarkoituksenmukainen asuminen laitoshoidon jälkeen ja asumisen seuranta ja arviointi	2012-2016	Vampa, Ostopalvelukumppanit Terveyspalvelut/kuntoutusyksikkö
Ostopalvelukumppanuus	Ostopalvelutuottajien kanssa saumaton yhteistyö (vuorovaikutteiset valvontakäynnit ja palveluntuottajaseminaarit) Kuntoutusyksikkö yhteistyökumppanina jo kilpailutusvaiheessa.	2012-2016	Vampa Kuntoutusyksikkö

Tutkimustiedon hyödyntäminen	Tutkittu tieto tukee päätöksentekoa ja palveluiden toteuttamista	2012-2016	Vampa Ostopalvelukumppanit
------------------------------	--	-----------	-------------------------------

Yksilöllinen asuminen takaa muutakin kuin elämänlaatua asukkaille, se on myös kustannustehokas vaihtoehto Vantaalle.

Tämä edellyttää asumisohjaajien palkkaamisen ja yksilökeskeisen tuen antamisen asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti, asumisohjaajien palkkaaminen tulee huomioida henkilöstösuunnitelmassa.

Vammaisten palveluasumisessa kustannukset asukasta kohden ovat n. 43 000 €/vuosi ja vaativassa palveluasumisessa n. 65 000 €/vuosi, joten yhdenkin asukkaan elämänlaadun parantamiseksi ja omassa kodissa asumiseksi voidaan suunnata kustannuksia ohjaajan palkkaamiseksi ja kotiin annettavien palvelujen kehittämiseksi.

Mittarit:

- uusien kehitysvammaisten sijoittuminen asumispalveluihin; autettu, ohjattu, tuettu
- nykyisten asukkaiden sijoitusmuutokset, kevyempään vai raskaampaan
- laitoshoidosta asumispalveluihin siirtyneet asukkaat

4.4. Oikeus koulutukseen, työhön ja mielekkääseen arkeen

Työ on parasta sosiaaliturvaa.

(26.1.2011 Kehittämisseminaarin kävijäkommentointi)

Oikeus koulutukseen ja työhön on Suomessa perusoikeus. Jokaisella on oikeus koulutukseen sekä toimeentulon hankkimiseen ja työvoima on julkisen vallan suojeluksessa. Kaikkien vantaalaisten työpanos on tärkeä.

Vammaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on tarve liittyä yhteisöön, jossa kaikki toimivat. Tarkoituksenmukaisten palveluiden järjestämistä vastuu on kaikilla hallintokunnilla kaupungin omissa toiminnoissa.

4.4.1 Nykytilanteen kuvaus

Oikeus oppimiseen

Oppimisen, kasvun ja koulunkäynnin esteitä ennaltaehkäistään luomalla oppilaille oppimista edistävä oppimisympäristö (Vantaan kasvatus- ja koulutuspoliittinen ohjelma, 2011–2016). Suomi on ratifioinut Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lapsen oikeuksista (20.11.1989) vuonna 1991. YK:n lapsen oikeuksien komitea on toistuvasti edellyttänyt Suomelta parempaa tiedontuotantoa vammaisten lasten osalta.

Perusopetuksessa vuosille 2012–2015 hyväksytyssä toimenpideohjelmassa tavoitteena on, että mahdollisimman moni oppilas voi käydä omaa lähikouluun, jossa opetusjärjestelyt ovat joustavia ja tarkoituksenmukaisia. Näin edistyneet oppilaat saavat riittävästi haastetta ja tukea tarvitsevat riittävästi tukea. Kun lähikoulusta löytyy vaihtoehtoisia polkuja ja paikka moninlaisille oppijoille, yhteisöllisyys ja sosiaalinen eheytyminen vahvistuvat. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus tulla nähdyksi omana itsenään ja päästä osallistumaan yhteisön toimintaan omien kykyjensä ja taustansa mukaan.

Koulutustakuu tarjoaa koulutuspaikan jokaiselle nuorelle. Vammaisten nuorten opiskelua ammatillisissa koulutuksissa on kehitettävä yhteistyössä siitä vastaavien oppilaitosten ja kaupungin asukkaiden kesken.

Kaikille vantaalaisille tarvitaan lisää jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia. Kansainvälisten vaihto- ja harjoitteluohjelmien tulee jatkossa olla vammaisten nuorten saavutettavissa eri koulutusasteilla yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Oma paikka työelämässä

Koulutuksesta työelämään siirtyminen on kriittinen kohta, joka tarvitsee erityistä huomiota. Monilla vammaisilla nuorilla saattaa olla ammatillinen koulutus, mutta työhön pääsy ei ole onnistunut.

Vantaan työttömyysaste on Uudenmaan korkeimpia. Helmikuussa 2012 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tilastossa Vantaan työttömyys oli 8,3 %, yhteensä työttömänä oli lähes 9 000 henkilöä. Toisaalta Vantaan työpaikkaomavaraisuus on erittäin hyvä, yli 100 %. Siitä huolimatta pitkäaikaistyöttömyys pysyy korkealla tasolla.

Suomen työmarkkinat ovat varsin poissulkevat siinä mielessä, että ihmiset ovat joko työssä tai työttömiä. Osa-aikatyötä ja alentuneesta työkyvystä johtuvaa työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista on hyvin vähän.

Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa 2011–2014 on monia kohtia, jossa luvataan lisätä ihmisten osallisuutta työelämässä. Se lupaa toteuttaa toimintaohjelman osatyökykyisten työmarkkinoille osallistumisen edistämiseksi. Tavoitteena on luoda vaikeasti työllistyville ja vammaisille pysyvä palkkatuki. Niille, joilla ei ole mahdollisuutta työllistyä avoimille työmarkkinoille, tulee luoda pysyviä tapoja olla osallisena työelämässä. Tämä mahdol-

listuu sillä, että parannetaan välityömarkkinoiden toimintaa nykyisestä lisäämällä kuntien, yritysten, sosiaalisten yritysten ja kolmannen sektorin mahdollisuuksia osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen.

Vates-säätiön 2011 tekemässä kuntakyselyssä monet sosiaalijohtajat painottivat kuntien vastuuta työllistymisestä tukevan toiminnan kehittämisessä ja koordinoinnissa. Kunnan eri hallintokuntien välistä yhteistyöstä ja osallistumista työllistämistoimintaan tulisi lisätä ja toimintaa pitäisi kehittää yli hallintorajojen.

Vantaan kaupunki pyrkii edistämään vammaisten ihmisten työllistymistä olemalla itse esimerkillinen rekrytoija. Rekrytoinnin yhteydessä olemme valmiit selvittämään, mitä erityisjärjestelyjä vammaisen työnhakijan palkkaaminen todellisuudessa edellyttää. (Vantaan kaupunki: Työkirja tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta 2006.)

Henkilöille, jolla on motivaatio työllistyä, on luotava mahdollisuudet siihen järjestämällä riittävät tukitoimet. Työnantajille on annettava myös ajankohtaista ja jäsennettyä tietoa mahdollisista apuvälineistä ja tukitoimista vammaisen henkilön työllistäjänä. Fyysisten esteiden lisäksi asenteiden luomiin esteisiin tulee kiinnittää huomiota toimintaa kehittäessä. Työnantajat tarvitsevat tietoa, tukea ja rohkaisua vammaisia työllistäessään nykyistä enemmän.

Vaikeimmin vammaisten, työhön motivoituneiden henkilöiden työllistymisen tukena työvalmentajan tuki on osoittautunut hyväksi käytännöksi. Helsingissä on tuetusti työllistyneitä vammaisia henkilöitä 131 ja työvalmentajia 9. Tavoitteena on aina työsuhde. Vantaalla toimii neljä työvalmentajaa vammaispalveluissa ja työsuhteessa olevia kehitysvammaisia on 36. Tuetussa työtoiminnassa (avotyötoiminta) on saman verran työvalmentajien asiakkaita, joista useimmat kaupungin omissa toimipisteissä. On tärkeää, että kaupunki toimii työllistämisen esimerkkinä varaamalla määrärahaa vaikeimmin työllistyvien palkkaamiseen avustaviin tehtäviin sekä normaalien työpaikkojen rekrytointien yhteydessä.

Vammaisten työnhakijoiden työllistämiseksi on myönnettävä riittävästi määrärahoja palkkatuella palkkaamiseksi, jotta työttömyys saadaan vähenemään nykyisestä ja myös vammaisille mahdollistuu pääsy palkkatyöhön nykyistä helpommin.

Mielekäs arki

Henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta työllistyä, on kunnan järjestettävä työ- ja päivätoimintaa. Vaihtoehtoina on työ- ja toimintakeskus, päivätoimintaryhmät tai henkilökohtainen apu. Työtoimintaa on mahdollista toteuttaa myös erilaisilla työpaikoilla tai toiminnoissa yksiköiden ulkopuolella kunkin yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Toiminnan tulee lähteä yksilön tarpeista eikä ulkopuolisten arvoista käsin.

Mielekkään arjen suunnittelun välineenä voi olla henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto. Periaatteena on, että vammaisen voi itse päättää palvelujen ja tukitoimien hankinnasta sovittavaksi tulevan budjetin puitteissa.

Vantaan kaupungin vammaispalveluissa on vuonna 2011 käynnistetty Henkilökohtaisen budjetoinnin pilottihanke yhdessä Kehitysvammaisten tukiliiton kanssa työ- ja päivätoiminnassa. Siinä tavoitteena on ollut kehittää yksilöllisiä ratkaisuja työ- ja päivätoiminnan toteutuksessa. Yksilöllisesti suunniteltua toimintaa jalkauteaan sekä yksiköissä että niiden ulkopuolella.

Vaikeavammaisten päivätoiminnan toteuttamisessa tulee huomioida yksilölliset tarpeet ja toiveet. Tavoitteena ei ole lisätä päivätoimintaryhmiä vaan tarjota mahdollisuus osallistua normaalipalveluihin kunkin yksilöllisen toiveen, tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.

Vammaispalvelulain 8§:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jonka tulee olla kodin ulkopuolella järjestettyä, itsenäisessä elämässä selviytymistä tukevaa ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää toimintaa. Vammaispalvelulain mukaiseen päivätoimintaan on oikeutettu henkilöt, joiden kohdalla kuntouttava tai sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta ei ole toimiva vaihtoehto. Päivätoimintaa on mahdollista toteuttaa yksilöllisesti kaikille kuntalaisille tuotettuja palveluita hyödyntäen riittävin tukitoimin esimerkiksi henkilökohtaisen budjetoinnin avulla.

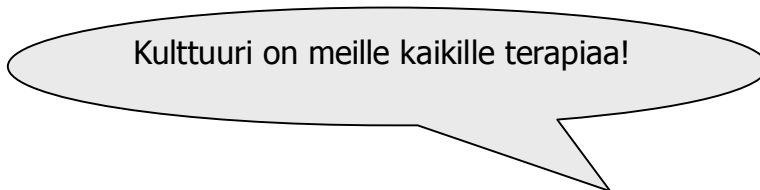

4.4.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)

Tavoite	Toimenpiteet	Toteutusaikataulu	Vastuu
Jokaisella vantaalaisella on mahdollisuus työhön ja koulutukseen.	Markkinointi ja tiedotus. Ohjaus ja koulutustakuu.		Vahva, Vapas, Sivi
Vantaan kaupunki toimii esimerkillisenä työnantajana.	Kaupunki rekrytoi työntekijöitä. Luodaan vakituisia työpaikkoja avustaviin tehtäviin, joihin tapahtuu rekrytointi 2-3 kertaa vuodessa (samoin kuin kesätyöntekijähaussa). Eri hallinnonaloilla toimivilla suunnitelmallisesti mahdollisuus tutustua vammaispalveluissa toisen työntekijän/virkailijan työhön esimerkiksi päivän ajan.	2013–2016	Heke Soster, Sito, Vapas, Heke
Työvalmentajien toimintamalli vahvistuu.	Työvalmentajat tukevat työnantajia säännöllisesti yksilöllisen sopimuksen mukaisesti. Yhteistyö työnantajien kanssa lisääntyy: työnantajien ja valmentajien yhteinen teematapaaminen 1 krt /vuosi. Työvalmentajia palkataan lisää -työllistyminen työkeskuksista tai suoraan yrityksiin.	2012–2016 2012–2016	Soster Soster, Vapas Vapas, te-toimisto Soster
Yksilökeskeisen toimintamallin jalkauttaminen. Henkilökohtaisen budjetoinnin jalkauttaminen.	Ajantasaaiset yksilölliset palvelusuunnitelmat. Toiminta toteutuu yksilölähtöisten suunnitelmien mukaisesti. Toiminta toteutetaan mahdollisuuksien mukaan normaalipalveluissa tarvittavien, yksilön kannalta toimivien tukimuotojen avulla.	2012–2016	Soster
Työ- ja päivätoiminnan kehittäminen edelleen.	Ajantasaisten yksilöllisten palvelusuunnitelmien mukainen toiminta työ- ja päivätoiminnassa. Yksilölliset ratkaisut lakisääteisen palvelun toteutuksessa käytäntönä lisääntyneet.	2012 2012–2016	Soster Soster
Työnantajayhteistyö ja tiedottaminen.	Ajantasaisten internetsivujen ylläpito. Kattava tietopaketti tukimuodoista työnantajille helposti saatavissa yhdessä paikassa. Työllistymisseminaari yhteistyö-	2013	Soster, työnantajat, vammaisjärjestöt, TE-toimisto,

	tahoille (työntantajat, Työ- ja elinkeinotoimisto, kaupungin hallintokunnat, vammaiset työnhakijat). Yhteistyöryhmä jatkaa toimintaa tavoitteiden toteuttamiseksi.	2013, 2015 2013–2016	Kela Soster, Vapas, Sito, työnantajat, te-toimisto
Riittävä ja oikea-aikainen tuki oppimisessa, kasvussa ja koulutuksessa.	Pedagoginen tuki, toimiva oppilas- ja opiskelijahuolto. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten jatko-opintoihin ohjauksen kehittäminen, työelämään ohjaaminen. Joka huomioi erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tarpeet.		Soster, Sito

4.5. Esteetön ajattelu ja elämänlaatu

(26.1.2011 Kehittämisseminaarin kävijäkommentti)

Esteettömyys on ihmisoikeus. Ongelmien näkemisen sijaan on tärkeää kohdata ihmiset yksilöinä ja nähdä vammaisuus mahdollisuutena. Tämä mahdollistaa sen, että vammaiset henkilöt voivat elää itsenäistä elämää omilla ehdoillaan. Esteetön ajattelu on sitä, että ihminen nähdään lähtökohtaisesti ihmisenä ja vamma on vain yksi hänen ominaisuuksistaan.

Elämänlaatu on sitä, että jokaisella on mahdollisuus elää omannäköistä elämää. Vamma ei saa määrittää sitä, millaista elämää ihminen voi elää. Jokaisella on oikeus tulla kohdelluksi oman ikätasonsa mukaisesti, lapsena tai aikuisena. Asianmukaisen tiedon tarjoaminen on tärkeä osa asenteisiin vaikuttamista. Monet ennakkoluulot ja väärinkäsitykset johtuvat tiedon puutteesta. Tieto auttaa oivaltamaan myös aiemmin tiedostamatta jäänyttä syrjintää. Esimerkiksi ylisuojelu voi johtaa syrjiviin käytäntöihin, vaikka kyse ei ole tarkoituksellisesta syrjinnästä.

Asennekasvatus lähtee kodeista. Vammaisen lapsi on ensisijaisesti lapsi. Se tarkoittaa lapsen oikeutta ikätason mukaiseen elämään, kaverisuhteisiin, lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä oikeutta kasvaa ja oppia omien yksilöllisten kehitysedellytystensä mukaisesti. Vammaisen lapsi ei siis ole palveluiden, toimenpiteiden ja diagnoosien kohde vaan oman elämänsä aktiivinen toimija, jota aikuisten velvollisuus on tukea. Samalla lapsella on oikeus erityiseen suojeluun sekä ensisijaisesti omien vanhempien huolenpitoon sekä kasvatukseen. (Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:10.)

4.5.1. Nykytilanteen kuvaus

Toimivat erityispalvelut eivät saa vähentää ihmisten tavanomaista kanssakäymistä tai toisten ihmisten huomioon ottamista. Yhteisöllisyys on yksi kaikkien Vantaan kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin peruspilareita.

Vapaa-ajan palvelujen (kulttuuri, liikunta- ja nuorisopalvelut) ja kirjastopalvelujen käyttäminen ja toimintoihin osallistumien edellyttää saumatonta kokonaisuutta, joka muodostuu esteettömistä matkoista tapahtumapaikalle, esteettömästä ympäristöstä, tapahtumasta, tapahtumapaikasta tai -tilasta ja palveluista.

Vantaan kaupungin vapaa-ajan- ja kirjastopalveluissa uuden tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia voidaan tulevaisuudessa soveltaa niin, että kaikki asiakkaat voivat hyötyä palveluista nykyistä monipuolisemmin.

Kaikilla vantaalaisilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus olla vapaa-ajan toimintojen osallistujia ja tuottajia. Se edellyttää tasavertaisia mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen alojen ja muiden toimintojen koulutukseen ja työllistymiseen näille aloille.

Monipuolista osaamista ja kulttuuritaustaa hyödynnetään Vantaalla.
(Vantaan kaupungin tasapainotettu strategia 2012–2015.)

Monipuoliset vapaa-ajan palvelut vahvistavat kaikkien vantaalaisten hyvinvointia ja osallisuutta. Tavoitteena on, että vammaiset ihmiset osallistuvat toimintaan yhdessä muiden kanssa. Käynnistyneitä toimia liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluiden kehittämiseksi kaikkien käyttöön tulee jatkaa. Lisäksi suunnittelu- ja kehittämistehtäviin on kutsuttava vammaisia henkilöitä mukaan.

Vammaisten lasten osallistumista koulujen kerhotoimintaan sekä muuhun harrastustoimintaan tuetaan kehittämällä toimintaa siten, että se palvelee myös vammaisten lasten tarpeita. Kehitysvammaisille koululaisille järjestetään päivätoimintaa sekä koulujen loma-aikoina virkistystoimintaa. Myös avointa nuorisotoimintaa tulee kehittää. Asenteellista esteettömyyttä ei ole ilman fyysistä esteettömyyttä ja toisinpäin, mikä tarkoittaa konkreettisia toimenpiteitä osallisuuden takaamiseksi.

4.5.2. Toteutettavat toimenpiteet (2012–2016)

Tavoite	Toimenpiteet	Toteutusaikataulu	Vastuu
Vammaiset kuntalaiset otetaan huomioon liikunta-, nuoriso, taide- ja muiden kulttuuripalvelujen käyttäjinä tapahtumia suunniteltaessa ja toteutettaessa.	Esim. kuulo- ja näkövammaisten teatteriesitykset (tulkkaus järjestetty).	2012–2016	Ko. tapahtuman järjestäjä, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut, srk, Vahva
Kaikkien osaaminen esille liikunta-, nuoriso, taide ja muiden kulttuuritapahtumien sisällön tuottajina (taideteosten tekijöinä, esiintyjinä) ja kaikkien kuntalaisten osaamisen esilletuomistilaisuuksien mahdollistaminen.	Nuorten vuotuinen musiikkikonsertti (pilotointi joulukuussa 2012), tilaisuuksien järjestäminen.	2012–2016	Vammaisjärjestöt; osaajista kertominen, ko. tapahtumien järjestäjät (esim. kulttuuri-, liikunta ja nuorisotoimi, srk)
Vuoropuhelu vammaisjärjestöjen ja viranomaisten kesken (esim. oikeuksien toteutuminen, ajankohtaiset vammaisten arkeen liittyvät asiat vammaisten itsensä kokemana).	Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt ottavat yhteyttä viranomaisiin tiedottaakseen ajankohtaisia asioita, Kynnys ry käy kertomassa kaupunginjohtajalle vammaisten näkökulmasta.	2012	Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt, Vahva
Vammaiset lapset, varhaisnuoret ja nuoret osallisiksi omalle ikäryhmälle suunnatuista toiminnoista.	Yhteistyötapaaminen nuorisovaltuuston ja Vannu Ry:n kanssa. Kannustetaan kaikkia lapsia ja nuoria vaikuttamaan ja osallistumaan olemassa olevilla foorumeilla. Ks. lasten ja nuorten Vantaan ohjelma.	2012	Vahva, nuorisopalvelut, nuoriso- ja varhaisnuorisojärjestöt, vammaisjärjestöt, sito
Vammaisten lasten vapaa-ajan toiminnan kehittäminen.	Kehitysvammaisten lasten päivätoiminnan ja loma-ajan toiminnan kehittäminen, perusopetuksen kerhotoiminnan kehittäminen sekä avoimen nuorisotilatoiminnan kehittäminen.	2012–2013	Sito, Nuorisopalvelut
Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen.	Vammaiset henkilöt ja heidän läheisensä kertovat kokemuksiaan työntekijäryhmille palveluiden käytöstä.	2012	Vahva, Sito, nuoriso- ja vammaisjärjestöt

5. VAMMAISPOLIITTISEN OHJELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA

Varsinainen työvaihe alkaa ohjelman valmistuttua. Vantaan Vammaispoliittinen ohjelma toimii työvälineenä kaikkien vantaalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vammaispoliittisen ohjelman toteuttamisesta vastaa poik-kihallinnollinen kaupunginjohtajan nimeämä verkosto. Tavoitteena on miettiä uudenlaisia tapoja toimia olemassa olevilla resursseilla. Tässä yhdessä tehty työ on tärkeässä roolissa. Muutoksessa kyse on ennen kaikkea asenteesta ja tahdosta.

Toimenpiteiden kustannukset, niiden mahdollinen jako ja niiden jaksottuminen eri vuosille tarkentuvat toimialakohtaisessa valmistelussa.

Kaikkien kaupunkimme talojen toimialojen tulee sisällyttää vammaispoliittinen ote osaksi omaa työtään. Toimialojen välinen, nykyistä joustavampi yhteistyö vahvistaa toimenpiteiden tuloksellista toteuttamista, lisää niiden vaikutusta ja mahdollistaa monipuolisen seurannan.

LIITE 1: VAMMAISUUS

Maailman Terveysjärjestö WHO määrittelee vammaisuuden kolmen seuraavan tekijän kautta. Vammalla (impairment) tarkoitetaan psykologisten tai fysiologisten toimintojen tai anatomisen rakenteen puutosta tai poikkeavuutta. Vajaatoiminnalla (disability) tarkoitetaan vammasta johtuvaa rajoitusta tai puutosta ihmiselle normaaleiksi katsottavissa toiminnoissa.

Haitalla (handicap) tarkoitetaan vammasta tai vajaatoiminnasta johtuvaa, tiettyä yksilöä koskevaa huonosuaisuutta, joka rajoittaa tai estää hänen ikänsä, sukupuolensa, sosiaalisen asemansa ja kulttuuritaustansa huomioon ottaen normaaleiksi katsottavaa suoriutumista. Vamma sinänsä eli elimistön vaurio ei siis sellaiseen välttämättä merkitse toimintakyvyn rajoitusta. Yksilölle se voi kuitenkin aiheuttaa toiminnanvajavuutta, josta taas yksilön olosuhteissa voi aiheutua haittaa. Olosuhteet ovat siis vammaisuuden käytännöllisten vaikutusten eli haitan kannalta ratkaisevia. (Räty 2002: 42.)

Vaikeavammaisuus

Vammaispalvelulain mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoritua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vaikeavammaisuus on käsite, jonka sisältö määrittyy suhteessa vammaisen ihmisen elämäntilanteeseen ja ympäristöön ja merkitsee runsasta avun, palveluiden tai tukitoimien tarvetta.

Vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin oikeutetun vammaisen henkilön määrittely sisältää toisistaan eroteltavia määreitä: "pitkäaikaisuus", "henkilön erityiset suoriutumisvaikeudet", "tavanomaiset elämäntoiminnot" ja "välttämätön tarve". Vaikeavammaisuus määritellään aina suhteessa toimintaan tai palvelun tarpeeseen.

LIITE 2: VANTAAN VAMMAISNEUVOSTO

Vantaan vammaisneuvosto (perustettu vuonna 1979) on kaupungin ja sen alueella toimivien vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen yhteistyöelin.

Vammaisneuvoston tehtävänä on muun muassa:

- seurata vammaisten henkilöiden tarpeiden kehitystä ja informoida niistä
- vaikuttaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksiin osallistua ja vaikuttaa kaupungin hallinnon yleisiä oloja ja vammaisia henkilöitä koskevaan päätöksentekoon
- edistää vammaisten henkilöiden tasa-arvoista osallistumista yhteiskunnan eri toimintoihin, kuten koulutukseen, työhön, sosiaali- ja terveyspalveluihin, kulttuuri- ja harrastustoimintaan ym.
- edistää vammaisille tarkoitettujen palvelujen kehittämistä, esteettömyyttä ja saavutettavuutta
- tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja vammaisia henkilöitä koskevissa asioissa

Vammaisneuvosto kiinnittää toiminnassaan huomiota myös ennaltaehkäisevän toiminnan tärkeyteen.

LIITE 3: VERKOSTON NIMEÄMINEN

Vantaan vammaispoliittista ohjelmaa valmisteleavan verkoston nimeäminen

Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimen taloussuunnitelman käyttösuunnitelmassa todetaan, että vammaispoliittisen ohjelman laadinta käynnistyy vuoden 2011 aikana. Voimassa oleva ohjelma on vuodelta 2002.

Sisällöllisesti ohjelmassa linjataan eri-ikäisten vammaisten ja kehitysvammaisten kuntalaisten asumiseen, koulutukseen, työelämään ja vapaa-ajan viettoon liittyviä asioita. Ohjelman laadinta ajoittuu syksyllä 2011 ja keväälle 2012.

Suomen Vammaispoliittinen ohjelma 2010-2015 VAMPO julkaistiin 24.6.2011. Ohjelma tarjoaa pohjan kestävän vammaispolitiikan toteuttamiseen myös kunnissa.

Ohjelmaa työstetään työpajoissa laajassa verkostossa, joihin osallistuvat sekä kaupungin edustajat, että kolmannen sektorin ja kuntalaisten edustajat. Ohjelman laadintaa koordinoi sosiaali- ja terveystoimen vanhus- ja vammaispalvelut/ vammaispalvelut.

Esitys: Apulaiskaupunginjohtaja Jukka T. Salminen esittää, että kaupunginjohtaja

1. perustaa työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esitys Vantaan kaupungin vammaispoliittiseksi ohjelmaksi.

Esitys laaditaan kaupungin toimialojen kanssa yhteistyössä sekä vuorovaikutuksessa kuntalaisten, kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden kanssa. Lähtökohtana on vammaisten kuntalaisten erilaiset tarpeet ja voimavarat.

Ohjelmassa tulee määritellä visio ja linjaukset vammaisten ihmisten hyvinvoinnin ja palvelujen turvaamiseksi. Se on perusta kunnan, toimialojen ja yksittäisen työntekijän toiminnalle. Ohjelman toteutusta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Ohjelman pääsisältö:

- Asuminen ja ympäristö
- Terveys
- Koulutus
- Työ
- Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
- Liikennepalvelut
- Viestintä
- Osallisuus ja vaikuttaminen
- Palvelurakenteen kehittämisen linjaukset

2. Vantaan kaupungin toimialojen edustajiksi Vantaan kaupungin vammaispoliittista ohjelmaa valmistelemaan työryhmään nimetään seuraavat henkilöt:

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

- Vanhus- ja vammaispalvelut/

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Matti Lyytikäinen, puheenjohtaja, vammaispalvelujen palvelupäällikkö Mikaela Westergård, vammaisten avopalvelujen päällikkö Mervi Vihersalo, asumispalvelupäällikkö Elli Luoma, työ- ja päivätoiminnan päällikkö Helena Lindell ja vammaisasiain koordinaattori Riitta Saimanen, sihteeri

- Viestintä/ tiedottaja Anne Leinonen
- Perhepalvelut/ kehittäjä Kirsti Huvinen.
- Terveyspalvelut/ johtava ylilääkäri Anita Korhonen
- Talous- ja hallinto/ erityisasiantuntija Leena Pääkkönen-Tarvainen

Vapaa-ajan ja asukaspalveluiden toimiala

- Liikuntapalvelut/ erityisliikuntasihiteeri Anne Pakarinen
- Työllisyyspalvelut/ kehittämispäällikkö Ritva Joutsenlahti - Kulttuuripalvelut/
kulttuurituottaja Annikki Alku
- Nuorisopalvelut/ nuorisoasiainsihiteeri Taina Saarenpää
- Alue- ja tapahtumapalvelut/ aluepalvelupäällikkö Katja Syvärinen

Sivistystoimen toimiala

- Varhaiskasvatuksen tulosalue/ varhaiskasvatuspäällikkö Leena-Mari Tornivaara
- Perusopetuksen tulosalue/ opetustoimen suunnittelija Minna Salmi

Tilakeskuksen toimiala

- alueisännöitsijä Hannu Mäkelä

Maankäytön ja ympäristön toimiala

- Kaupunkisuunnittelu/ asemakaavasuunnittelija Asta Tirkkonen
- Yrityspalvelut/ vuokra-asuttopäällikkö Marja-Leena Metsä

Keskushallinto

- Keski-Uudenmaan pelastuslaitos/ riskienhallintapäällikkö Jussi Rahikainen

Työryhmä voi kutsua kaupungin ulkopuolisia asiantuntijoita. Hyvinvointiryhmä (HYRY) toimii vammaispoliittisen ohjelman laadinnan ohjausryhmänä.

Työryhmän tulee jättää esityksensä kaupunginjohtajalle 30.6.2012 mennessä.

Päätös
jakelu

Hyväksyn esityksen.
kirjaamo/kaupunginhallitus
toimialajohtajat
työryhmän jäsenet

Päiväys
Allekirjoitus
Nimen selvennys
Virka-asema

Vantaa

Martti Lipponen
kaupunginjohtaja va.

LIITE 4: VERKOSTON JÄSENET

1. Fyysinen esteettömyys ja turvallisuus

Vatanen Mervi, HSL
Saimanen Riitta, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Tirkkonen Asta, Vantaan kaupunki/MATO/Kaupunkisuunnittelu
Korhonen Anita, Vantaan kaupunki/Terveyspalvelut/Kuntoutustoiminta
Heikkilä Erkki, Vammaisneuvosto
Ali-Yrkkö Kari, Vammaisneuvosto
Tervo Vesa-Pekka, Vantaan kaupunki/Pelastuslaitos
Mäkelä Hannu, Vantaan kaupunki/Tilakeskus

2. Esteetön ajattelu ja elämänlaatu

Karhinen Lea, Vantaan seurakunnat/Yhteinen diakoniatyö
Purhonen Sanni, asiakasedustaja, Kynnys ry.
Alku Annikki, Vantaan kaupunki/Kulttuuripalvelut
Pakarinen Anne, Vantaan kaupunki/Liikuntapalvelut
Mäkinen Arja, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Saarenpää Taina, Vantaan kaupunki/Nuorisopalvelut
Hörkkö Tiina, Vantaan kaupunki/Vapas/Alue-ja tapahtumapalvelut

3. Asiakslähtöisyys ja palveluohjaus

Mäkelä Kristiina, omaisedustaja
Tornivaara Leena-Mari, Vantaan kaupunki/Sivistystoimi/Varhaiskasvatus
Westergård Mikaela, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Sopanen Pentti, Vantaan kaupunki/Terveyspalvelut/Terveyspalvelujen tukipalvelut
Kvist Anne, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Purhonen Eija, Sokeva-käsityö, työnantajaedustaja
Leinonen Anne, Vantaan kaupunki/Soster/Viestintä
Talvenheimo-Mustola Karin, Vantaan kaupunki/Soster/Kuntoutustoiminta

4. Oikeus koulutukseen, työhön ja mielekkääseen arkeen

Huvinen Kirsti, Vantaan kaupunki/ Soster/Perhepalvelut
Lindell Helena, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Joutsenlahti Ritva, Vantaan kaupunki/Vapas/ Työllisyyspalvelut
Salmi Minna, Vantaan kaupunki/Sivistystoimi/Varhaiskasvatus
Rantama Kaisa, työnantajaedustaja
Piiroinen Jesse, asiakasedustaja ja Jessen avustaja.
Holmqvist Olavi, työnantajaedustaja
Kervinen Hannele, VantaanTE-toimisto
Jurvala Päivi, VantaanTE-toimisto

5. Asuminen

Metsä Marja-Leena, Vantaan kaupunki/Maankäyttö/Yrityspalvelut
Kousa Ilari, asiakasedustaja
Luoma Elli, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Ahonen Satu, Vantaan kaupunki/Vammaispalvelut
Helminen Jari -asiakasedustaja
Karen Timo, VAV
Pohjonen Hanna, Vantaan kaupunki/Soster/Kuntoutustoiminta

LIITE 5: OPINTOMATKA TUKHOLMAAN

Vantaan Vammaispoliittisen verkoston opintomatka Tukholmaan 1.- 4.2.2012 Matkaohjelma

Keskiviikko 1.2.2012

- klo 14.30 Kokoontuminen Helsingin Katajanokalla Viking Linen terminaalissa
- klo 15-17 Psykoterapeutti, työnohjaaja Sauli Suominen luennoi aiheesta
Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys vammaispalveluissa
- klo 17 Majoittautuminen hytteihin
- klo 18 Yhteinen Buffet-illallinen
Verkosto jatkaa keskustelua Palveluohjaus ja asiakaslähtöisyys -aiheesta

Torstai 2.2.2012

- klo 7-9 Meriaamiainen
- klo 9.45 Saapuminen Tukholmaan
Kokoontuminen terminaalissa, jonka jälkeen siirtyminen ja majoittautuminen Scandic
Malmeniin
- 12.15-14 Tutustuminen Pohjoismaiden hyvinvointikeskukseen (NVC)
Projektipäällikkö Maarit Aalto (tekee vertailevaa tutkimusta pohjoismaiden vammaispoliittisista
ohjelmista)
- NVC:n organisaation toiminta ja vammaistyö
- projektit, jotka liittyvät vammaisten henkilöiden työhön
- klo 15 - 16 Tutustuminen kehitysvammaisten Sensus-päivätoimintakeskukseen, josta Tukholman
kaupunki ostaa palveluja
- klo 15-16 Pienryhmätutustuminen
Näsbyvägen – kehitysvammaisten ryhmäasuntola (Asperger syndroma)
- klo 16-17 Pienryhmätutustuminen
Ankdammsgatan - juuri avattu palvelutalo autistisille henkilöille
- klo 19 Ryhmän yhteinen illallinen hotellissa
Keskustelua päivän vierailukokemuksista

Perjantai 3.2.2012

- klo 7-9 Hotelliaamiainen

- klo 9-10 Pienryhmätutustuminen
Axelsberg – Aivovauriovammutuneiden ryhmäsumisyksikkö
- 11.30 Huoneiden luovutus ja siirtyminen satamaan
- 13-16 Tukholman Vammaisasiamies Riitta-Leena Karlsson
Tukholman vammaispoliittisen ohjelman prosessikuvausta
- 17-19 Pienryhmien työskentelyä laivan kokoustiloissa
- 19.30 Yhteinen buffet-illallinen

Lauantai 4.2.2012

- klo 8-10 Meriaamiainen
- klo 10 Saapuminen Helsinkiin

Osallistujat

Kvist Anne, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut, matkanjohtaja
Jolkkonen Juha, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Westergård Mikaela, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Luoma Elli, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Lindell Helena, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Ahonen Satu, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Saimanen Riitta, Vantaan kaupunki/Vanhus- ja vammaispalvelut
Järvensivu Timo, verkostotyön asiantuntija/Aalto-yliopisto
Ali-Yrkkö Kari, Vammaisneuvosto
Ali-Yrkkö Ritva, avustaja
Piiroinen Jesse, asiakasedustaja
Carsten Kundt, avustaja
Helminen Jari, asiakasedustaja
Mäkelä Kristiina, omaisedustaja
Tuula Törneblom, Vantaan kaupunki/Terveyspalvelut/Kuntoutustoiminta
Huvinen Kirsti, Vantaan kaupunki/Perhepalvelut/Aikuissosiaalityö
Joutsenlahti Ritva, Vantaan kaupunki/Vapaa-ajan ja asukaspalveluiden toimiala/Työvoimapalvelut
Tirkkonen Asta, Vantaan kaupunki/Maankäytön ja ympäristön toimiala
Jurvala Päivi, Vantaan työ- ja elinkeinotoimisto
Karhinen Lea, Vantaan seurakunnat/Yhteinen diakoniatyö/Vammaistyö
Vatanen Mervi, HSL

LÄHTEET

Ahola, S. ja Konttinen, J-P. 2009. Uudistuva vammaispalvelulaki. Oikeus henkilökohtaiseen apuun vahvistuu. INFO sarja nro 6. Opaslehtinen.

Hänninen, Kaija. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakes raportteja20/2007. Helsinki.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:10. Julkaisija *Erytystä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi. Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa 2010*

Suominen, Sauli & Tuominen Merja 2007. Palveluohjaus -portti itsenäiseen elämään. Picaset Oy, Helsinki 2007

Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma Vampo 20102015. Sosiaali ja terveystoimi 2010. Julkaisuja 2010:4.

Vantaan kaupunki: Kasvatus- ja koulutuspoliittinen ohjelma 2011-2016.

Vantaan kaupunki. 2007, Sosiaali- ja terveystoimi, Vanhus- ja vammaispalvelut. Vantaan kaupungin paino. 10/2007

Vantaan kaupungin vammaispalveluopas 2/2010

Vantaan kaupunki. Tasapainotettu strategia 2010-2015.

Vantaan kaupunki. Työkirja tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta 2006.

Vantaan vammaisneuvosto 2002. Vantaan vammaispoliittinen ohjelma – Tasa-arvosta hyvinvointiin.

www.verkostojohtaminen.fi

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2006). Suomen Ykliitto 2009.

Lainsäädäntö

Asetus kehitysvammaisten erityishuollosta.....	988/1977
Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta.....	1015/1991
Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista.....	759/1987
Erikoissairaanhoidolaki.....	1062/1989
Hallintolaki.....	434/2003
Kansanterveyslaki.....	66/1972
Kuntalaki.....	365/1995
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta.....	519/1977
Laki Kelan järjestämästä kuntoutuksesta	566/2005
Laki kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä.....	497/2003
Laki omaishoidontuesta.....	937/2005
Laki potilaan asemasta ja oikeuksista.....	785/1992
Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista	271/2005
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.....	812/2000

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta.....	621/1999
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista.....	380/1987
Mielenterveysasetus.....	1247/1990
Mielenterveyslaki.....	1116/1990
Sosiaalihuoltoasetus.....	607/1983
Sosiaalihuoltolaki.....	710/1982
Vammaispalveluasetus.....	759/1987
Suomen rakentamismääräyskokoelma: F1, Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005; F2, Rakennuksen käyttöturvallisuus, Määräykset ja ohjeet 2001; G1, Asuntosuunnittelu, Määräykset 2005.	
Maankäyttö ja rakennuslaki (MRL 2000) ja -asetus (MRA 2000)	

Vantaa

Vantaan kaupunki
Sosiaali- ja terveystoimi
Vanhus- ja vammaispalvelut
Vammaispalvelut
Karsikkokuja 17
01360 VANTAA